

ОСТАЦИ РИМСКОГ ЦАРСТВА

Странац, који први пут долази у Либију, не може одољети искушењу да не види неке од многих историјских знаменитости у овој земљи. Тако сам и ја искористио једну од првих прилика да видим што до тада нисам могао видјети. У западном дијелу Либије, најпознатији стари градови, из доба Римске империје, свакако су: Лептис Магна, Хомс, Сабрата. Ми ћемо се задржати на овом последњем, јер сам га чешће пута посјеђивао и при сваком доласку у тај град открио сам нешто ново.

Не може се говорити о формирању римских градова у области Либије и уопште сјеверне Африке, а да се не укаже на падове и успоне Римске империје. Највеће и најтеже ратове, Рим је водио против Картагине, која је представљала најјачу војну и економску силу западног Средоземља.

Картагина, која се формира у VIII вијеку п.н.е. у залеђу једног туниског залива, још почетком III вијеку п.н.е. је заузела Малту, Сицилију, Сардинију, Корзику и Шпанију. У борбама са Римом, кроз три пунска рата, Картагина је на крају поробљена, иако је често односила и побједе. У прољеће 218 п.н.е. велики војсковођа и државник Картагине Ханибал, син Хамилкара, у 25. години живота преузео је од оца кормило државе. Тога прољећа Ханибал је са великом војском и слоновима обученим ратовању, прешао Пиринеје, Јужну Француску, прешао Алпе, и усиљеним маршем кроз мочварну низију ријеке Арно изненадио Римљане. Четири дана и ноћи ратници су под пуном опремом газили кроз мочвару, с водом до појаса и груди, одмарајући се само на лешевима мртвих коња и слонова. Заобишао је римска

утврђења и идући према југу, водио многе битке са римском војском, пустошећи све пред собом, а онда се вратио назад у Картагину. Риму је било стало да од Картагине преотме Шпанију, која је била богата рудама. Римски сенат шаље у Шпанију нову ратну експедицију на челу са Корнелијем Сципионом, који је 202. год. п.н.е. до ногу потукао Ханибала и наметнуо му своје услове примирја, које је овај морао прихватити. Послије III пунског рата Ханибал тражи уточиште код иранског краља Антиокса. Али убрзо и овај буде потучен и Ханибалу није преостало ништа друго него да испије отров, 183. г. п.н.е.

У Африку римски сенат шаље конзула Емилијана, који 146. г. п.н.е. осваја Картагину и до темеља је руши, а њене становнике продаје у робље. Тако је Картагина, као град – држава, престала да постоји. Рим је у Африци основао своју колонију, што су били почеци развоја градова у том дијелу свијета. За првога конзула, постављен је Емилијан.

Конзул Гај Грах је 122 п.н.е. подигао колонију у северној Африци, гдје је била Картагина и прозвао је Јунониа. Период освајања сјеверне Африке, па и Либије, пада у вријеме када су се догађаји евидентирали по владавини конзула, који су бирани на годину дана. То је доба када један службени допис није имао никакву вриједност ако се у њему није навело име конзула. Зато и нема тачних података о формирању градова.

Захваљујући моћницима старога Рима, који су боравили на овим просторима, долазећи на одмор или у добровољно или принудно изгнанство, ми данас имамо шта видјети и у машти дочарати до кога степена је био дошао културни и економски развој подручја на коме се данас простире Либија.

Сабрата у Либији – данашњи изглед

Сабрата је римски град, удаљен 38 км западно од Триполија. Има идеалан географски положај, са благим падом према обали Средоземног мора. Смјештен је на отприлике два квадратна километра површине. У римско доба град је могао имати око пет хиљада становника. До данас су сачувани зидови до метар висине и стотињак мермерних стубова високих до пет метара, са украшеним крунама, импресивно дјелују на сваког посетиоца, а представљају необорив доказ сјаја и моћи Римске империје.

Римска империја, која је суверено владала Пиринејима, Апенинима и Балканом, добрим дијелом централне Европе, Блиским истоком, земљама сјеверне Африке, није без разлога изабрала локацију на којој је смјештен град Сабрата. У Сабрати је сигурно најљепша плажа на Средоземној обали, и афричкој и европској. Дуга је преко пет стотина метара, а цијелом дужином на око 150 метара од обале, ограђена је природним гребеном стијена, које не излазе на површину воде и нала-

зе се као плоче на десет центиметара испод нивоа воде. Стијене су при врху равне и широке око пет метара. Представљају идеалну природну заштиту купача од морских немани, којих у овом мору има у изобиљу. Скоро до пола пута од обале до стијене може се газити, јер вода није дубља од метар и по, а даље се мора пливати да би се дошло до стијена.

Град је располагао великим дворанама, а имао је велику арену, чије су околне зграде очуване до данашњих дана, биле су ослоњене су на мермерне стубове са украсним крунама. Степенасто гледалиште са друге стране арене, урађено је од квалитетног камена и у потпуности је очувано.

Римско позориште са ареном

На једној раскрсници у најнижем дијелу града према мору, далеко од плаже, налази се јавни тоалет, чија је намјена означена мермерним киповима жене и мушкарца, у „Евином” костиму. Ја сам пожелио да се са породицом сликам поред женског кипа и замолио јед-

нога мјештанина, дајући му апарат, да нас слика тако да се види и споменик. Међутим, када сам касније развио филм, видио сам да је снимак одличан, али се кип нажалост није видио, јер је био заклоњен мојим тијелом. Арап који је снимио, на моје велико разочарење, поштовао је свој кодекс морала. Просторије су кружног облика, пречника око десет метара. Цијелим обимом круга у природном камену уклесане су клупе са отворима за вршење физиолошких потреба. Иза клупа је око метар висине наслон од каменог зида. Све у једном комаду, мермерном камену, који је вијековима одолијевао зубу времена, да би се сачувао до данашњег дана у своје првобитном стању и функцији.

Дуж улица, на сваких десет метара, и данас се налазе у истоме стању као и када су постављене камене решетке, кроз које се на дубини од око два метра види канализациони одвод, а оне служе као сливници.

На узвишенијем дијелу града налази се, и сада под кровом и у првобитном стању, величанствена базилика. Дуга је око четрдесет, а широка око двадесет метара. Под, зидови и плафон су у мозаику. Човјеку дах да стане и да не повјерује својим очима. На поду је цијелом површином разгранато стабло са лишћем, на чијим гранама почивају разни папагаји и данас непознате птице. На зидовима су насликане међусобне борбе гладијатора, борбе гладијатора са звијерима, лов на дивљач, витешка спортска надметања и сл. На плафону су углавном цртежи императора, у чије доба је грађена базилика. Императори су у божанском друштву. Све је у природној величини и у боји, са извајаним мишићима и облицима тијела. Очито ду их радили најбољи сликари и вајари свога времена.